

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

№8

Google Scholar

OPEN ACCESS

ULRICHSWEB[®]
GLOBAL SERIALS DIRECTORY

OpenAIRE

ROAD

НАУЧНАЯ ЭЛЕКТРОННАЯ
БИБЛИОТЕКА
LIBRARY.RU

Academic
Resource
Index
ResearchBib

ISSN
INTERNATIONAL
STANDARD
SERIAL
NUMBER
INTERNATIONAL CENTRE

CYBERLENINKA

BASE

INDEX COPERNICUS
INTERNATIONAL

Crossref

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

2025

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Elektron nashr. 805 sahifa.

E'lon qilishga 2025-yil 1-avgustda ruxsat etildi.

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoirazimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldix'o'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Utayev Uktam Choriyevich, O'z.Respub. Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayeich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Head of Department, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Ochilov Farkhod, Head of DCEC, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilkhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher

08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
08.00.02 Makroiqtisodiyot
08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
08.00.06 Ekonometrika va statistika
08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
08.00.11 Marketing
08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
08.00.13 Menejment
08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi 336/3-
sonli qarori bilan ro'yxatdan
o'tkazilgan.

MUNDARIJA

Smart-logistika texnologiyalarini joriy etish orqali oziq-ovqat mahsulotlarini yetkazib berish tizimini optimallashtirish (Toshkent viloyati misolida).....	14
Mavlanov Sobirjon Pardabayevich	
Tijorat banklarida korporativ boshqaruvning xalqaro tamoyillari asosida boshqaruv sifatini oshirish	20
Sattarov Umirzoq	
Современные банковские продукты	24
Хужамуратов Аббос Мардонович	
Amerika qo'shma shtatlarining ijtimoiy himoya tizimi.....	29
Abdullayeva Sayyora Aleksandrovna	
Совершенствование рынка услуг высшего образования как фактор повышения занятости населения в условиях цифровой экономики.....	33
Ибрагимов Тимур Ибодуллович, Асланова Дилбар Хасановна	
Iqtisodiy fanlarni o'qitishda interaktiv metodlarning qo'llanilishi va ularning samaradorligi.....	39
Kabulov Baxram Kuzibaevich	
Korxonalarda raqobat razvedkasi tizimlarini rivojlantirishda innovatsion raqamli texnologiyalarining o'rni.....	45
Tursunxo'jayev Sardor Jamoliddin o'g'li	
O'zbekiston banklarida sun'iy intellekt foydalanish samaradorligini oshirish.....	51
Kamolov Sardorbek Davlatjon o'g'li	
Agrar korxonalar xo'jalik faoliyatida risklarni boshqarish bo'yicha samarali boshqaruv qarorlarini qabul qilishning metodologik asoslari.....	59
Baymirzaev Dilmurod Nematovich	
Основные направления инвестиционной политики Узбекистана в соответствии со стратегией-2030	66
Исомов Б. С.	
Tashish va saqlash xizmatlarini ko'rsatuvchi korxonalarda raqamli texnologiyalardan foydalanish holati.....	70
Rajabov Orzujon Mamasoliyevich	
Ijtimoiy infratuzilmani modernizatsiya qilishda DXSHning o'rni: madaniyat va sport sohasida imkoniyatlar	78
Baykalonov Jalil G'aybulloevich	
Анализ состояния и перспективы развития активного и спортивного туризма в Узбекистане.....	93
Бойко Фарида Чингисовна, Ивонина Наталья Викторовна	
Переоценка и фальсификация стоимости имущества: международные практики, риски и пути решения.....	99
Мансурова Сайёра Бахтияровна	
Hudud sanoati tarkibiy o'zgarishlarini prognozlash usuli.....	106
Djumayev Farrux Toshmurotovich	
Углеродный след и декарбонизация промышленности Узбекистана: роль возобновляемой энергетики и международный опыт	111
Авезова Нилуфар Раббанакуювна, Ощепкова Эльвира Ахтемовна, С.М. Махмудов, А.А. Холиков, Авезова Нилуфар Раббанакуювна	
The process of developing startups based on management principles	119
Ilxamov Azizbek Yodgor o'g'li	
The impact of economic policy on non-performing loans: the case of Uzbekistan.....	126
Jalalov Mashkhurbek Gaybullo ugli	
Основные направления инвестиционной политики Узбекистана в соответствии со стратегией-2030	134
Исомов Б. С.	

Ko'p kvartirali uylarni boshqaruv organlari tomonidan aholiga sifatli xizmat ko'rsatishni qo'llab quvvatlashni takomillashtirish	138
Umarov Begzodbek Jaloldinovich	
O'zbekistonda iqtisodiyotni innovatsion rivojlantirishning institutsional asoslari.....	143
Fayzullayev Jonibek Negmatullayevich	
Davlat - xususiy sheriklik loyihalarining samaradorligini oshirish.....	150
Tursunov Imomnazar Egamberdiyevich, Hamroyev G'ayratjon Sultonovich	
O'zbekiston sug'urta bozorida hayot sug'urtasi xizmatlarining rivojlanish tendensiyalari va istiqbollari.....	155
Bazarov Zakir Xonqulovich	
Tijorat banklari likvidligini tartibga solish yo'llari.....	160
Tursunpo'latov Sohbnazar Kasimjon o'g'li, Nomozova Mohinur Maxmud qizi	
Atrof-muhit ifloslanishini kamaytirishda yashil moliya vositalarining roli: xalqaro tajriba va O'zbekiston imkoniyatlari	163
Yuldasheva Madina Tohir Qizi	
Geofazoviy ma'lumotlar asosida hududlarning farovonlik darajasini aniqlash	173
Toymasov Zufarjon Zokir o'g'li	
Методы и критерии оценки эффективности конкурентоспособности предприятия	179
Кучаров Абдор Сабижанович, Бобожонов Азиз Бабаханович, Алижанова Камила Тохир кизи	
Korxonalarda innovatsion jarayonlarni boshqarishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmini takomillashtirish.....	187
Narbeyeve Dilnoza Darvishaliyevna	
Development of entrepreneurship in Uzbekistan: management strategies in the context of economic reforms	192
Ibragimova Saida Ilkhomovna	
Aloqa korxonalari xizmat faoliyatida diversifikatsiya qilishning ilmiy baholash usullari va ulardan foydalanish.....	197
Tursunova Mastura Taxirovna	
Developing effective marketing strategies for tourism development in Uzbekistan	204
Fayzullayev Nodirbek Baxtiyor o'g'li	
Yakka tartibdagi tadbirkorlarni soliqqa tortish mexanizmlarini takomillashtirish masalalari.....	208
Yuldashev Yashnarjon Xolmirzayevich	
Yoshlar sanoat va tadbirkorlik zonalarida investitsiya loyihalarini bank kreditlari orqali moliyalashtirish.....	212
Jamalova Dilnoza Egamberdiyevna	
Цифровизации системы стратегического управления предприятий нефтегазовой отрасли Республики Узбекистан.....	217
Азимов Кабул	
Индекс устойчивости региона против бедности (poverty resilience index – pri): на примере бухарской области Республики Узбекистан (2024)	223
Мухамедова Мадинабону Мехридиновна	
Экономические аспекты внедрения цифровых технологий в полиграфии.....	230
Юсупхужаева Шахноза Музаффар кизи	
Mintaqalararo iqtisodiy hamkorlikni shakllantirish va barqaror rivojlantirishning ilmiy-nazariy asoslari.....	233
Sattorov R. A.	
Web3'da real vaqt ma'lumot sinxronizatsiyasi — tarmoqdagi kechikishlar va ularni kamaytirish texnologiyalari.....	240
Raimov Ulugbek Yorqinbek o'g'li	
Tijorat banklarining likvidligini tartibga solish amaliyotining dolzarb masalalari	246
Sayfutdinov Bobur Nodirovich	
Tijorat banklarining investitsion jozibadorligini oshirish yo'llari.....	255
Yuldoshev Otabek Jovli o'g'li	

Tijorat banklarining investitsion faolligini oshirish yo'llari.....	261
Ortiqov Sidiqjon Xolmurodovich	
Innovatsion yondashuvlar orqali davlat xaridlarida iqtisodiy samaradorlikni oshirish	266
Kurbonbekov Sardorbek Ravshanovich	
Hududlarda barqaror rivojlanish nazariyalarining sanoat korxonalari faoliyatiga ta'siri	270
Sadriddinov Baxtiyor Shamsiddin o'g'li	
Turizm platformalarining raqobatbardoshligini oshirishda zamonaviy kontent va raqamli marketing strategiyalarining integratsiyalashgan yondashuvi.....	277
Dadamirzayev Sarvarbek Ulug'bek o'g'li	
Bank xizmatlarida innovatsion texnologiyalarni kengaytirish yo'nalishlari.....	283
Almosova Shohista Jobirovna	
Модели организации казначейства в ведущих стран мира.....	288
Сагдиев Равшан Сайфуллаевич	
Paxta-to'qimachilik klasterlari faoliyatini nazariy jihatlar va rivojlantirish yo'llari.....	302
B.Sh.Shadmanov	
Qurilish sanoatini rivojlantirishda tabiiy resurslardan kompleks foydalanishning ahamiyati.....	307
Yuldasheva Mexrunisa Kasimjan qizi	
Yangi O'zbekistonning "Yashil" iqtisodiyoti: qiyosiy tahlilning asosiy tendentsiyalari	313
Ro'ziyeva Dilfuza Toshmurovna	
Oliy ta'limda raqamli texnologiyalarning muammolari va uni bartaraf etish yo'nalishlari.....	318
Abduraxmanova Malika Abdujaparovna	
Namangan viloyatining Farg'ona vodiysi qo'shni hududlari bilan iqtisodiy hamkorligining hozirgi holati va rivojlantiruvchi omillari	323
Sattarov R.A.	
Desentralizatsiyalangan ma'lumot almashish protokollari: IPFS, Filecoin va Arweave tahlili	328
Raimov Ulugbek Yorqinbek o'g'li	
Transport xizmatlari ko'rsatish biznes-jarayonlarini raqamli transformasiya talablari asosida takomillashtirish.....	333
Komilov Asror Akmalovich	
Empowering the Future: Assessing the Role of Automation, Internet of Things (IoT), and Demand Management in Enhancing Energy Efficiency of Smart Grids.....	338
Khakimjanova Surayyo Khabibullayevna	
Ta'lim jarayonida sun'iy intellektdan foydalanish tajribalari (xalqaro va mahalliy misollar)	345
Madaminov Shoxruxbek Ma'rufjon o'g'li	
Zamonaviy sharoitlarda uy-joy fondini boshqarishning moliyaviy mexanizmini takomillashtirish	352
Inoyatova Durdona Shoxaydarovna, Karimova Aziza A'zamiddin qizi	
Mijozlar tajribasini yaxshilashda raqamli integratsiya strategiyalari: "O'zbektelekom" AK tajribasi.....	358
Islamov Javlon Rasulovich	
Tijorat banklari orqali jinoiy yo'l bilan olingan daromadlarni legallashtirishga qarshi kurashish mexanizmlari.....	361
Rustamov Sunnatillo Rustamovich	
Yashil iqtisodiyot barqaror rivojlanish omili sifatida: Yevropa tajribasi.....	368
Turobjanov Murodjon Maxammadjanovich	
Ijtimoiy-iqtisodiy barqarorlikka erishishda kichik biznes va mahalla hamkorligi modellarini takomillashtirish	373
Murotov Nodir Xujamqulovich	
Xalqaro moliya institutlarining O'zbekiston bank sektori va iqtisodiyotiga ta'siri: YETTB faoliyati misolida tahlil.....	378
Alimov Azizbek Alievich	
Bankrotlik xavfini tahlil qilish modellari.....	386
Nasiriddinov Bahouddin Nuriddinovich	

Xizmat ko'rsatish korxonalarida sifat va samaradorlikni oshirishni takomillashtirish yo'llari.....	393
Burxonova Nargiza Mirshohid qizi	
Iqtisodiyotni modernizatsiyalash jarayonida bank tizimi islohotlari va ularni boshqarish strategiyalari.....	400
Hamroyev Xurshid Jalilovich	
“Temir yo'l transportida MHXSni joriy etishning ahamiyati va milliy standartlar bilan taqqoslama tahlili”	405
Babaxalov Norbo'ta Eshnazarovich	
Banking and financial services in the process of economic development digitalization and its advantages and security of the process	409
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, Baxanurov Oqil Odil og'li	
Kichik biznesda moliyaviy barqarorlikni ta'minlashdagi asosiy muammolar va ularni bartaraf etish yo'llari.....	416
Abduvosit Omonboyev	
“Futurologiya va mintaqaviy iqtisodiy transformatsiya: Markaziy Osiyoda O'zbekistonning strategik senariylari”	421
Siddiqov Abdusalom Abdumalikovich	
Kichik biznes subyektlarini bank kreditlari orqali qo'llab-quvvatlashning rivojlangan xorijiy davlatlar tajribalari.....	425
Irgasheva Nigora Akbarovna	
Туристская мобильность стран персидского залива как устойчивый и перспективный источник въездного туризма в Узбекистан	434
Додиев Феруз, Голышева Елена Вячеславовна	
Turistik erkin iqtisodiy zonalarda investitsiya loyihalarini amalga oshirish: Imkoniyatlar, muammolar va istiqbollar	443
Xoliqov Dostonbek Rustam o'g'li	
Oliy ta'limda davlat-xususiy sheriklik: moliyalashtirish modelini modernizatsiya qilish yo'nalishlari.....	449
Bozorov Alisher O'zimurotovich	
Xalqaro raqamli intergatsiya, raqamlashtirish sharoitida tijorat banklari faoliyati tahlili	455
Turapov Bahromjon Alisher o'g'li	
To'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalar – iqtisodiyot taraqqiyotining muhim omili.....	461
Mamatkulova Nodira Maxkamovna	
Davlat xaridlari ishtirokchilarining elektron-skoring tizimi.....	465
Mamasoliyev Abrorbek Abdug'ani o'g'li	
Qishloq xo'jalik korxonalarida melioratsiya xarajatlari xisobining muammolari va yechimlari.....	469
Baxriev Muxiddin Sheralievich	
O'zbek banklarining xarajatlar samaradorligini stoxastik chegara modelida baholash	481
Xannayev Sherzod	
Практические подходы к выявлению и оценке налоговых рисков на основе сегментации деятельности налогоплательщиков	490
Голубова Ольга Сергеевна, Элбаева Мукаддас Рашидовна	
Iqtisodiyot tarmoqlarida investitsiyalardan samarali foydalanishni tashkil etish chora-tadbirlari va investitsiyalarni jalb qilish istiqbollari.....	496
No'monjonova Muazzam Maxbubjon qizi	
Empowering the future: The impact of automation, iot, and demand management on energy efficiency in smart grids.....	501
Khakimjanova Surayyo Khabibullayevna	
Institutsional o'zgarishlar sharoitida aholi daromadlari tarkibining oshishi va daromadlar tengsizligini kamaytirishning istiqbolli yo'nalishlari	508
Ergasheva Nafisa Baxridinovna	
Международные индексы, определяющие цифровое развитие страны	513
Талъатова Диёра Боходир кизи	

Sog'liqni saqlash sohasida davlat-xususiy sheriklik instituti orqali investitsiya loiyhalarini moliyalashtirishda moliyaviy-iqtisodiy samaradorligini baholash metodologiyasi	517
Karabayev Sanjar Abdusamatovich	
Управление качеством в технологических стартапах: Баланс между скоростью и надежностью	527
Хамидуллина Гульнора Рафкатовна, Раджабов Темур Рустамович, Носиров Илхом Аббосович	
Namangan viloyatida iqtisodiy integratsiyani jarayonida eksport va import operatsiyalarining tahlili	535
Adashev Azimjon O'rinboyevich	
Korxonalarda kadrlar tayyorlash ijrosidagi mavjud muammolar va kadrlar siyosatining takomillashtirib borish xususiyatlari	541
Mamatqulov Rustam Muxammadkarimovich	
Yashirin iqtisodiyot tushunchasi, turlari va shakllanish omillari hamda uning iqtisodiyotga ta'siri.....	546
Malikov Abdulaziz Toxirjon o'g'li, S.A. Zakirova	
The purpose of assessing a person's entrepreneurial capacity is to classify their quality characteristics	562
Mansur Matkarimov, Qaxramon Madraximov, Sherjon Sherjonov, Jahongirbek Nurjonov	
Challenges in enhancing the efficient use of economic resources in agriculture within an innovative economy framework.....	568
Nodira Abdullayevna Eshquvattova	
Оценка эффективности существующих методов стратегического управления проектами	573
Мансурова Севара Мансуровна	
Создаются благоприятные условия для индивидуальных предпринимателей и самозанятых лиц	577
Батыров Фархад Бакитович	
Sug'urta kompaniyalarining moliyaviy barqarorligini oshirish metodologiyasini takomillashtirish yo'llari.....	593
Haqberdiyev Bekzod O'ktamovich	
Toshkent viloyatida metal bozorining rivojlanishi va unda kichik biznesning o'rni	600
Musayeva Shoirazimovna	
Mechanisms for ensuring employment in the services sector through the development of small business and private entrepreneurship.....	606
Turabekov Sokhibjon Sherboy ugli, Abdukhalikov Ulugbek Abdukhalikovich	
Tijorat banklarini raqamlatirish sharoitida inson resurslarini boshqarishning innovatsion yondashuvlari (BRB misolida)	611
Azimov Asrorjon Muzaffarjonovich	
The importance and current state of accounting and auditing of liabilities in enterprises	616
Khaliqnazarova Gulnaz Jalgasbay qizi	
Kichik biznes va xususiy tadbirkorlikda xotin-qizlarning barqaror bandlik darajasining ekonometrik tahlili.....	622
Xoliyorova Shoxista Qahramon qizi	
Moliyaviy bozor ishtirokchilari faoliyatini samarali boshqarishda innovatsion moliyaviy vosita va metodlarning qo'llanilishi.....	627
Hotamqulova Madina Sanjar qizi	
Oliy ta'limga investitsiya kiritishning asosiy shakl va mexanizmlari	631
Almardanov Ulug'bek Qudrat o'g'li	
"Yashil" iqtisodiyotning metodologik asoslari.....	635
Babakulov Bahromqul Mamatkulovich, Sharipov Sardor Begmaxmat o'g'li, Boymurodov Jonon Komiljonovich	
O'zbekiston sharoitida davlat xaridlarini yanada rivojlantirish istiqbollari	641
Turganbaev Nursulton Bayram uli	

Tijorat banklarida jismoniy shaxslarga ko'rsatiladigan xizmatlar raqamli transformatsiyaning joriy holati tahlili	645
Qurbonov Alisher Samadovich	
Инновационные формы сотрудничества образования и индустрии для формирования компетенций в сфере устойчивого туризма: Опыт и перспективы Узбекистана.....	653
Бухарова Нигора Газиевна	
Muzey sohasida tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlar nazariyasi va ularni madaniy meros va muzeyshunoslik sohasiga tatbiq etish	657
Asadova Nigora Mehridin qizi	
Internet banking adoption in Uzbekistan	661
Karimov Erkin Yusubovich	
Elektron tijorat O'zbekiston va Xitoy raqamli iqtisodiyotini rivojlantirish drayveri sifatida	665
Samedinov Timur Selyametovich	
Yuridik shaxslar birlashuvi orqali amalga oshiriladigan xufyona soliqlardan qochish sxemalarini moliyaviy instrumentlar bilan bartaraf etish yo'llari	671
To'rayev Dilshod Xasanovich	
O'zbekiston shahar ekoturizmida raqamli egizak texnologiyalarining iqtisodiy potentsiali	683
Esonboyev Baxodir Bakir o'g'li	
Yengil sanoatni rivojlanishtirishning mintaqaviy xususiyatlari	687
Fuzaylov Sarvar Abdusamatovich	
Tijorat banklarining depozit siyosatiga ta'sir qiluvchi omillar	693
Komilova Mukammal Shavkatovna	
Tadbirkorlik subyektlari faoliyatini mikromoliyalashtirish bilan bog'liq muammolar	697
Tojiyev Javlonbek Rustamovich	
Ishbilarmonlik muhitini baholashning metodologiyalari tahlili	704
Nabieva Nilufar Nabi qizi	
Jismoniy shaxslarning daromadlariga deklaratsiya asosida soliq solish mexanzmini takomillashtirish	715
Ibragimov Zafar Ismailovich	
Yashil marketing yordamida moda sanoatida mijozlar ehtiyojini samarali qondirish.....	723
Xalilova Nafisa Komilovna	
Targetlangan iqtisodiy siyosat orqali kambag'allikka qarshi kurash	727
Baratov J.N.	
Globallashtirish sharoitida O'zbekiston iqtisodiyotining modernizatsiyasi va strategik rivojlanish yo'nalishlari	733
Ibrohimov Boburmirzo Baxtiyor o'g'li	
Sug'urta kompaniyalarining innovatsion faoliyati tahlili va moliyalashtirish samaradorligini aniqlash yo'nalishlari	738
Baxronova Shaxodat Baxshuloyevna	
Yo'lovchi tashish sohasida autsorsingni qo'llash istiqboli	744
Kaxarova Nilufar Yerkinjovna	
Ta'lim klasterlari faoliyatining barqaror taraqqiyotdagi o'rni.....	748
Imamova Nilufar Asamutdinovna	
Xizmatlar eksportini rivojlanishining zamonaviy tendensiyalari.....	753
Alixonov Mirzoulug'bek Pahlavonjon o'g'li	
O'zbekistonda suv resurslaridan oqilona foydalanishda soliq mexanizmlari ta'sirini oshirish masalalari	759
Boymurotov Sodiq Rozziqovich	
Влияние состояния матери и факторов среды на развитие аллергии у детей грудного возраста.....	766
Закирова Бахора Исламовна	
Роль стандартов устойчивого развития МСФО в трансформации экономики тюркских стран	771
Маткаримов Давронбек Матякубович	

Sanoat korxonalarining atrof-muhitga ta'sirini baholashda iqtisodiy mexanizmlarni takomillashtirish	776
Sarvinoz Alisherovna Radjabova	
Neft-gaz sanoatida amalga oshirilayotgan investisiya loyihalarida mahalliy kontent ulushini oshirish masalalari.....	779
Umurzakov Jamoliddin Sherbekovich	
Sanoat korxonalarida mahsulot raqobatbardoshligini oshirish yo'nalishlari	784
Naimxonov Ma'rufxon Zokirxon o'g'li	
Qishloq xo'jaligi korxonalari monitoringida raqamli texnologiyalardan foydalanishda xorij tajribasi.....	788
Yusupov Nizomiddin Ro'zimurod o'g'li	
Mintaqa sanoat korxonalarining strategik marketing faoliyatining tahlili	793
Xaytboyeva Nigora Bakmamatovna	
O'zbekistonda ayollar tadbirkorlik faoliyatini moliyalashtirishning ahamiyatli jihatlari	799
Saidova Subhinigor Azizovna	

O'ZBEKISTONDA AYOLLAR TADBIRKORLIK FAOLIYATINI MOLIYALASHTIRISHNING AHAMIYATLI JIHATLARI

Saidova Subhinigor Azizovna

TDIU "Bank ishi" kafedrası
3-kurs tayanch doktoranti

Annotatsiya: Maqolada respublikamizda ayollar tadbirkorligini rivojlantirishda bank kreditlarining ahamiyati yoritilgan. Shu bilan birga, bu jarayondagi mavjud muammolar, ularni bartaraf etish yo'llari hamda ayollar tadbirkorligini moliyaviy qo'llab-quvvatlash bo'yicha amaldagi mexanizmi takomillashtirish yo'nalishlari ko'rib chiqilgan.

Kalit so'zlar: ayollar tadbirkorligi, imtiyozli kreditlar, oilaviy tadbirkorlik, kreditlash, kredit riski, kafolat fondi, garov ta'minoti, kredit tarixi, foiz stavkasi.

Abstract: The state emphasizes the importance of bank loans in the development of women's entrepreneurship in our republic. At the same time, existing problems in this process, ways to eliminate them, and directions for improving the operation of the international financial support for women's entrepreneurship have been identified.

Key words: women's entrepreneurship, easy credit, family business, credit, credit risk, guarantee fund, mortgage, credit history, interest rate.

Аннотация: В статье подчеркивается значение банковских кредитов в развитии женского предпринимательства в нашей республике. При этом выделены существующие проблемы в этом процессе, пути их устранения, направления совершенствования действующего механизма финансовой поддержки женского предпринимательства.

Ключевые слова: женское предпринимательство, льготное кредитование, семейный бизнес, кредитование, кредитный риск, гарантийный фонд, залог, кредитная история, процентная ставка.

KIRISH

Jahon Banki tahlillariga ko'ra, O'zbekiston oxirgi yillarda gender tengligiga erishish islohotlari bilan katta muvaffaqiyatga erishgan dunyoning besh mamlakati qatoridan o'rin oldi. Mikro, kichik va o'rta tadbirkorlik O'zbekiston iqtisodiyotining ajralmas qismi bo'lib, ro'yxatga olingan barcha tadbirkorlik subyektlarining qariyb 89 foizini tashkil etadi. 2025-yil 1-yanvar holatiga ko'ra, O'zbekistonda faoliyat yuritayotgan kichik biznes va mikrofirmalarning umumiy soni 358 mingdan ortiqni tashkil etdi. Ushbu korxonalar mamlakat Yalpi Ichki Mahsulotiga (YalM) qariyb 55 foizdan ortiq hissa qo'shadi. 2024-yilda O'zbekistonda 5,2 millionga yaqin kishi tadbirkorlik faoliyati bilan shug'ullangan bo'lsa, shundan 2,1 million nafari ayollardir. Iqtisodiyotdagi barcha ishchilarning qariyb 35 foizini ayollar tashkil etadi, bu ularning mamlakat taraqqiyotida muhim rol o'ynashini ta'kidlaydi. [1]

Ayollar tadbirkorligi bo'yicha moliyaviy kodeks hozirda dunyoning 30 dan ortiq mamlakatlarida joriy etilmoqda. Ayollar tadbirkorligini qo'llab-quvvatlash va rivojlantirish bilan bog'liq masalalar O'zbekiston milliy siyosatining ustuvor yo'nalishiga aylandi. 2023-yilda "O'zbekiston – 2030" milliy strategiyasi qabul qilingan bo'lib, unda ishbilarmonlik muhitini yaxshilash, xotin-qizlarning iqtisodiy faolligini qo'llab-quvvatlashga alohida e'tibor qaratilgan. [2]

So'nggi yillarda O'zbekistonda maqsadli milliy dasturlar orqali xotin-qizlarning tadbirkorligini moliyalashtirish imkoniyatlarini yaxshilash bo'yicha qator chora-tadbirlar amalga oshirilmoqda. Xususan, davlat dasturlari doirasida 2021-yilda oilaviy tadbirkorlik, jumladan ayollarni qo'llab-quvvatlash uchun jami 86,5 million AQSh dollari, 2022-yilda tadbirkor ayollarni qo'llab-quvvatlash uchun 14,6 million AQSh dollari yo'naltirildi. 2024-yilda butun mamlakat bo'ylab ayollar boshchiligidagi biznesni tashkil etish va rivojlantirishga ko'maklashish uchun qo'shimcha 100 million AQSh dollari yo'naltirildi. [3]

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Xorijlik iqtisodchi olimlardan E. Giddens, G. Sillaste, T. Parsonsning ilmiy ishlari ayollar tadbirkorligining rolini oshirish bo'yicha ilmiy-nazariy yondashuvlarni shakllantirgan.

Rossiyalik olimlardan Kolobova A.E. [6], Pinkovetskaya Yu.S. [7], Utkina N.Yu.[8] kabilarning ilmiy ishlari ayollar tadbirkorligini rivojlantirish masalalariga qaratilgan.

O'zbekistonda ayollar tadbirkorligini rivojlantirish masalalari Annaeva N.R. [9] ning dissertatsiyasida ayollarning ijtimoiy-siyosiy jarayonlardagi, xususan tadbirkorlikdagi faolligi masalalari ma'lum darajada nazariy ahamiyat kasb etgan. Aripov O.A. [10], X. Abdurahmonov, Sh. Zokirov [11] va boshqalarning ilmiy ishlarida ham bu masalalar atroflicha o'rganilgan.

Yuqoridagi iqtisodchi olimlarning ilmiy-nazariy qarashlarini o'rgangan holda, "tadbirkor ayol" tushunchasining iqtisodiy mazmuni sifatida quyidagi ta'rifni ishlab chiqdik: moliyaviy xizmatlar, investitsiyalar va texnologiyalarni shakllantirish hamda rivojlantirishda muhim rol o'ynaydigan, o'z biznesiga ega bo'lgan va uni samarali yuritadigan ishbilarmon, boshqaruvchi, lider ayol.

Respublikamizda ayollar tadbirkorligini rivojlantirishda ba'zi muammolarning mavjudligi mazkur ilmiy mavzuda tadqiqotlar olib borishning dolzarbligini asoslab beradi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Ushbu maqolaning nazariy va uslubiy asosi sifatida umumiy iqtisodiy adabiyot hamda ilmiy maqolalar, iqtisodchi olimlarning ilmiy ishlari, ayollar tadbirkorligini rivojlantirishni takomillashtirishda olimlar va soha vakillarining iqtisodiy qarashlari, ularning fikr-mulohazalarini tahlil qilish, ekspert baholash, jarayonlarni kuzatish, iqtisodiy hodisa va jarayonlarga tizimli yondashuv, muallif tajribalari bilan qiyosiy tahlil o'tkazish orqali tegishli yo'nalishlarda xulosa, taklif va tavsiyalar ishlab chiqilgan. Mavzuni o'rganish jarayonida umumiy iqtisodiy usullar bilan bir qatorda ma'lumotlarni tizimlashtirish bo'yicha maxsus yondashuvlar, ya'ni taqqoslash, nazariy va amaliy materiallarni jamlash hamda tizimli tahlil kabi usullar qo'llanilgan.

TAHLIL VA NATIJALAR

O'zbekistonda oxirgi yillarda "Bir million dasturchi" loyihasi amaliyotga joriy etilib, axborot texnologiyalari sohasida xotin-qizlarning ishtiroki yildan-yilga ortib bormoqda. Xotin-qizlarning iqtisodiy sektordagi ulushini oshirish bo'yicha yirik, strategik loyihalar amalga oshirilmoqda.

Xotin-qizlarni daromad topishga o'rgatish, tadbirkorligini yo'lga qo'yish va biznesini rivojlantirishga oid O'zbekiston Respublikasi Prezidenti hamda Hukumat qarorlari qabul qilingan. Soliq va bojxona sohasida berilgan imtiyozlar yirik korxonalarga ega bo'lgan tadbirkor xotin-qizlar uchun bizneslarini kengaytirish imkoniyatlarini yaratdi. Bu borada Biznesni rivojlantirish bankining tashkil etilishi tadbirkor ayollar biznesini qo'llab-quvvatlashda ilmiy asos hamda imtiyozli moliyalashtirish imkoniyatlarini yaratdi.

Daromad topishga qaratilgan muayyan mehnat faoliyati bilan shug'ullanish va faoliyat turini kengaytirish istagini bildirgan xotin-qizlarni qo'llab-quvvatlash dasturi tasdiqlanib, amaliyotga tatbiq etilmoqda. Tijorat banklari tomonidan ayollarni qo'llab-quvvatlash maqsadida 250 dan ortiq loyiha joriy etilgan hamda oilalar iqtisodiyotini barqarorlashtirish va biznesini rivojlantirishga ko'maklashilmoqda. Oila va xotin-qizlar qo'mitasining tavsiyalari asosida xotin-qizlarga imtiyozli kredit va subsidiyalar ajratilishi natijasida tadbirkorlarning 40 foizidan ortig'ini ayollar tashkil etmoqda. Shuningdek, xotin-qizlarning kasb-hunar va tadbirkorlik bo'yicha o'qitilishi davlat tomonidan moliyalashtirilmoqda. [12]

Tadqiqot natijalariga ko'ra, ayollar tadbirkorligi uchun bir qator asosiy to'siqlar aniqlandi. Birinchidan, uy-ro'zg'or va bola parvarishi bo'yicha yuqori mas'uliyat ayollar zimmasiga nomutanosib darajada yuklanmoqda. Bu esa ularning biznes bilan shug'ullanishi uchun vaqt va kuchini sezilarli darajada cheklaydi. Erkaklarga nisbatan qariyb ikki baravar ko'p ayollar maishiy majburiyatlarni biznesni boshlash uchun asosiy to'siq sifatida ko'rsatishgan.

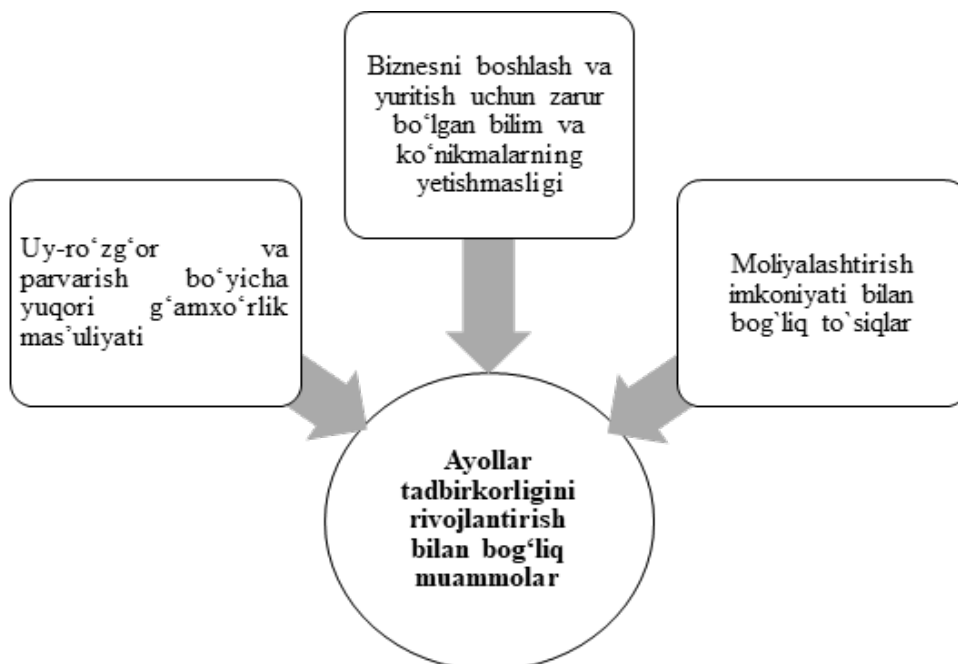
Ikkinchidan, biznesni boshlash va yuritish uchun zarur bo'lgan bilim va ko'nikmalarning yetishmasligi ham sezilarli to'siqdir. Xususan, ayollar biznesni rejalashtirish, moliyaviy menejment va o'ziga ishonch borasida muammolarni ta'kidlagan. Ularning 44 foizi o'ziga bo'lgan ishonchning pastligini asosiy to'siq sifatida ko'rsatgan. Shuningdek, ayollar erkaklarga nisbatan muloqot, muzokara olib borish, hamkorlikni kengaytirish, boshqaruv va yetakchilik ko'nikmalarining yetishmasligini qayd etgan.

Birlashgan Millatlar Tashkilotining Taraqqiyot dasturi tomonidan 5543 nafar xotin-qiz ishtirokida o'tkazilgan so'rovnoma natijalari ham ushbu xulosalarni tasdiqladi va O'zbekistondagi tadbirkor ayollar duch kelayotgan asosiy muammolarga e'tibor qaratdi. Respondentlarning 48 foizi ish va oila mas'uliyatini muvozanatlashtirishni eng muhim muammo sifatida qayd etgan. Moliyalashtirish imkoniyati esa yana bir asosiy to'siq bo'lib,

ishtirokchilarning 41 foizi uni muammoli masala sifatida baholagan. Bundan tashqari, 30 foiz respondent mentorlik tizimi hali to'liq yo'lga qo'yilmaganini jiddiy muammo deb hisoblagan.

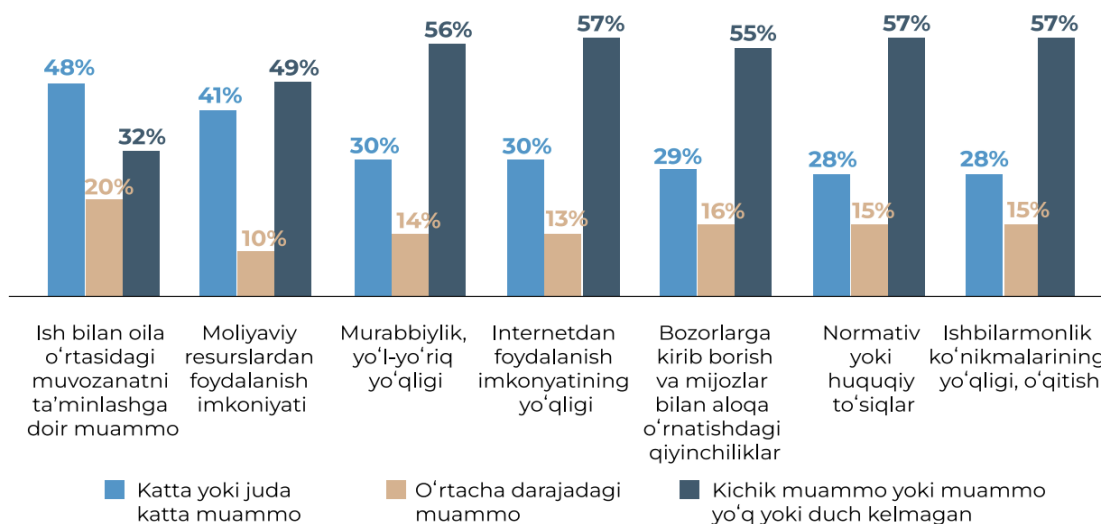
Xulosa qilib aytganda, O'zbekistondagi tadbirkor ayollar duch kelayotgan eng katta muammolar – oilaga g'amxo'rlik mas'uliyatining og'irligi, bilim va ko'nikmalar yetishmasligi, mentorlik tizimining rivojlanmaganligi, professional boshqaruvning zaifligi hamda moliyalashtirishdagi qiyinchiliklardir (1-rasm).

1-rasm. Ayollar tadbirkorligini rivojlantirish bilan bog'liq muammolar¹

Yuqorida keltirilgan vazifalar va muammolar, ya'ni ayollar bandligini ta'minlash, ularning tadbirkorlik faoliyatini qo'llab-quvvatlash hamda bu jarayonda duch kelayotgan muammolariga yechim topishda tijorat banklarining roli alohida ahamiyat kasb etadi.

O'zbekistondagi 5543 nafar tadbirkor ayol 2024-yil oxirida savolnomada ishtirok etdi. Ulardan 4019 tasi tahlil qilindi. So'rov O'zbekiston Savdo-sanoat palatasi va Ishbilarmon ayollar assotsiatsiyasi ko'magida, bo'lajak respondentlarga tushuntirish ishlari olib borilgandan so'ng, onlayn rejimda (o'zbek va rus tillarida) o'tkazildi (2-rasm).

2-rasm. O'zbekistonda tadbirkor ayollar duch kelayotgan umumiy to'siqlar (so'rov ma'lumotlari²)

1 Rasm muallif tomonidan ishlangan

2 <https://www.undp.org/uz/uzbekistan/publications/ozbekistonda-ayollar-tadbirkorligi-tahlil-va-tavsiyalar>

So'rov natijalaridan to'rtta asosiy xulosa chiqarish mumkin. Birinchidan, ular moliyaviy resurslardan foydalanish imkoniyatiga ega bo'lish O'zbekistondagi tadbirkor ayollar oldida turgan eng katta muammo hisoblanmasligini ko'rsatadi (2-rasm). Buning o'rniga, ish va oilaviy vazifalarni birga olib borishdagi qiyinchiliklar respondentlar duch kelayotgan eng muhim to'siq sifatida ko'rsatilgan. So'rovda qatnashganlarning 48 foizi "ish bilan oila o'rtasidagi muvozanatni ta'minlashga doir muammo"ni "katta yoki juda katta muammo" deb qayd etgan; faqat 32% "kichik muammo yoki bunday muammo yo'q" yoki "dush kelmaganman" variantlarini tanlagan. Aksincha, respondentlarning 41 foizi moliyaviy resurslardan foydalanish imkoniyatini muammoli, deb hisoblagan bo'lsa, 10 foizi buni o'rtacha darajadagi muammo deb va 49 foizi kichik muammo, bunday muammo yo'q yoki dush kelmaganman deb e'tirof etgan. Ushbu natijalar tadbirkor ayollar zimmasiga tushadigan "ikki tomonlama yuklama"ni kamaytirish chora-tadbirlarining muhimligini, xususan ijtimoiy yordam infratuzilmasiga davlat investitsiyalari, otalik ta'tillarini joriy etish va "ayolning o'rne uyda" kabi madaniy stereotiplarga qarshi kurashish bo'yicha boshqa targ'ibot-tashviqot choralarini ko'rish zarurligini ko'rsatadi.

Ayollar tadbirkorligini bank kreditlari hisobiga moliyalashtirishda ham ba'zi ichki va tashqi muammolar mavjud. Ayollar tadbirkorligiga bank tomonidan kredit ajratishdagi tashqi muammolarga:

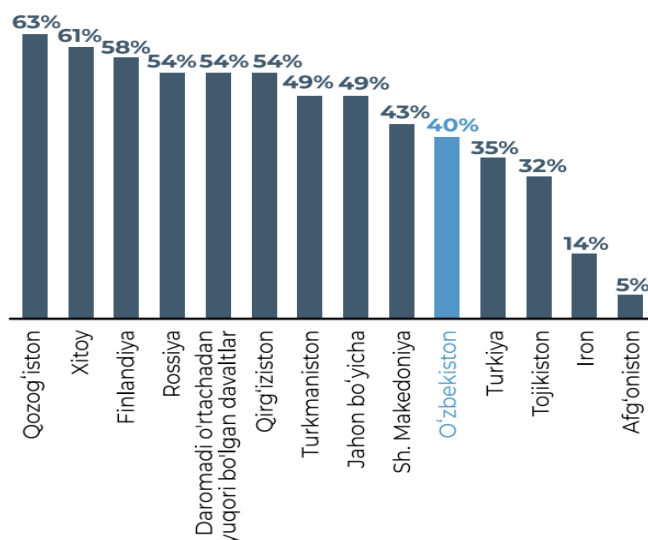
- moliya institutlari tomonidan kichik biznes subyektlariga ajratiladigan kreditlar bo'yicha foiz stavkalari yuqoriligi;

- kreditni so'ndirish muddati qisqaligi.

Kredit olishni qiyinlashtiradigan ichki muammolarga:

- ayollar tadbirkorligi uchun taklif qilinayotgan kreditlarning cheklanganligi;
- ayollar tadbirkorligini kreditlashda raqobat bozori mavjud emasligi;
- ayollar tadbirkorligi faoliyatining miqyosi kichikligi, uning holatini baholash qiyinligi;
- kredit olish uchun biznes-reja tayyorlash sifati;
- kredit tarixi mavjud emasligi va boshqalar misol bo'ladi.

O'zbekistonda ayollarning mehnat bozoriga jalb etilish darajasi jahon va daromadi o'rtachadan yuqori bo'lgan mamlakatlarning o'rtacha ko'rsatkichlariga, shuningdek ayrim qo'shni davlatlarga nisbatan pastligini ko'rsatadi (3-rasm).

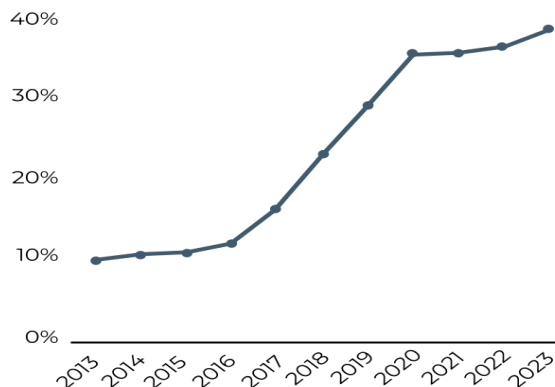
3-rasm. Ayollarning mehnat bozorida ishtirok etish ko'rsatkichlari³ (2023-yil)

Bundan tashqari, bu ko'rsatkich qisman mamlakatda tug'ilishning yuqori (va o'sib borayotgan) darajasi tufayli vaqt o'tishi bilan pasayib borayotgandek ko'rinadi. 2023-yilda 961 962 nafar tug'ilish qayd etilgan bo'lib, bu bir yil avvalgi ko'rsatkichga nisbatan 3 foizga ko'p. 2020–2024-yillarda har yili o'rtacha 90 ming nafar ayol homiladorlik va tug'ish ta'tilini olib, iqtisodiy faol bo'lmagan aholi safiga qo'shilgan. Bundan tashqari, 2022-yilda oltmish yoshdan oshgan shaxslar 3,2 milliondan ziyod kishini tashkil etib (2009-yilga nisbatan ikki baravar ko'p), bu O'zbekistonda keksalarni (shuningdek, bolalarni) parvarishlashning o'rne ortib borayotganidan dalolat beradi. Mamlakatda tug'ilishning yuqori darajasi va o'rtacha umr ko'rishning o'sib borayotgani parvarishlash iqtisodiyoti muammolari (va ular tadbirkor ayollarga yuklashi mumkin bo'lgan yuklamalar) yaqin kelajakda ham muhim bo'lib qolishi mumkinligini ko'rsatadi.

3 <https://www.undp.org/uz/uzbekistan/publications/ozbekistonda-ayollar-tadbirkorligi-tahlil-va-tavsiyalar> 14-bet.

O'zbekiston moliya tizimi so'nggi o'n yillikda sezilarli darajada rivojlanib, bu davrda xususiy sektor tomonidan ajratilgan kreditlarning YAIMga nisbati to'rt barobarga oshgan (4-rasm).

Manba: Jahon banki WDI ma'lumotlar bazasi.

4-rasm. O'zbekistonda xususiy sektorga ajratilayotgan kreditlarning YAIMga nisbati (2013-2023-yillar)

Bu o'sishning asosiy qismi 2017-yilda bozor va boshqaruv sohasidagi islohotlar joriy etilganidan so'ng sodir bo'ldi. 2024-yilda davlat banklari hissasiga O'zbekiston kredit portfelining uchdan ikki qismidan ko'prog'i to'g'ri kelgan bo'lsa, o'tgan yili davlat nazorati ostida bo'lmagan banklar tomonidan kreditlash hajmi 20 foizga oshdi. Markaziy bank ma'lumotlariga ko'ra, 2019–2023-yillarda O'zbekistonda mikromoliya tashkilotlari va lombardlar ("Lombard" tashkilotlari) soni mos ravishda 53 va 40 foizga oshgan. Shu vaqt ichida mikromoliya tashkilotlarining aktivlari olti barobar, lombardlar aktivlari esa qariyb uch barobar oshgan.

Bugungi kunda respublikamizda faoliyat yuritayotgan kredit tashkilotlari tomonidan "Xotin-qizlarni tadbirkorlikka jalb qilish va ularni qo'llab-quvvatlash" uchun imtiyozli kreditlar ajratilmoqda. Imtiyozli kreditlar yillik 14 foiz stavkada, 3 oydan 6 oygacha bo'lgan imtiyozli davr bilan 3 yilgacha muddatga:

- jismoniy shaxs sifatida tadbirkorlikni amalga oshiruvchi xotin-qizlarga 33 million so'mgacha bo'lgan miqdorda (garov ta'minotisiz);
- xotin-qizlar rahbarligidagi tadbirkorlik subyektlariga 225 million so'mgacha bo'lgan miqdorda ajratiladi (qonunchilikda belgilangan garov ta'minot turlarini taqdim etgan holda).

Kreditlar yagona elektron onlayn platforma (oilakredit.uz) orqali to'liq raqamlashtirilgan holda ajratilishi yo'lga qo'yilgan.

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 07.03.2024 yildagi "Xotin-qizlarning tadbirkorligini yo'lga qo'yish va rivojlantirishni qo'llab-quvvatlashga oid qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida" PQ–122-son⁴ qaroriga muvofiq, 2024–2025-yillarda tadbirkorlik faoliyati turini kengaytirish dasturi asosida 2024-yilda 889 567 nafar xotin-qizning bandligi ta'minlangan.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, ayollarning tadbirkor sifatida rivojlanishida kredit tashkilotlari tomonidan ko'rsatilayotgan moliyaviy xizmatlar va kredit mahsulotlari ko'lamining kengligi, tadbirkor ayollarning biznes-rejani ishlab chiqishdagi bilim va ko'nikmalarini, shuningdek, ularning moliyaviy savodxonlik darajasini oshirish muhim ahamiyatga ega. Aynan moliyalashtirish imkoniyatlarining kengligi ayollar tadbirkorligini rivojlantirish uchun iqtisodiy imkoniyatlarni ochib beradi.

Bozor munosabatlarining rivojlanishi ayollarning tadbirkorlik bilan shug'ullanishlariga keng imkoniyatlar yaratgan bo'lsa-da, ayollar asosan kichik va o'rta biznes bilan ko'proq shug'ullanadilar. Shu o'rinda ta'kidlash joizki, tadbirkor ayollar asosan kasanachilik, oilaviy tadbirkorlik, onlayn do'kon, onlayn savdo, oziq-ovqat, qandolat va xizmat ko'rsatish sohalarida faoliyat olib bormoqda.

Hozirgi kunda ayollar tadbirkorligi rivojlangan sohalar ijtimoiy ahamiyatga molik biznes turi bo'lib, mamlakatimizda iqtisodiyotning ijtimoiy-iqtisodiy sohada barqaror rivojlanishini ta'minlamoqda.

Shuning uchun, O'zbekistonda ayollar tadbirkorligini rivojlantirishda bank kreditlarining rolini oshirish uchun yuqorida keltirilgan muammolarni ijobiy hal qilish bo'yicha quyidagi takliflarni shakllantirdik. O'zbekistonda aholi umumiy sonining 48 foizini tashkil etayotgan mehnatga layoqatli ayollarga, birinchi navbatda iqtisodiy

4 <https://www.lex.uz/uz/docs/-6831827>

jarayonlarda ishtirok etish, yetakchi, ixtirochi, yangilikka intiluvchi va ishbilarmon ayollarga iqtisodiy o'sish va yangi g'oyalarni hayotga tatbiq qilish imkoniyatini berish choralari amalga oshirish, ayollar tadbirkorligining qonunchilik asoslarini yanada takomillashtirish bo'yicha asoslantirilgan taklif va tavsiyalar ishlab chiqishga zamin yaratish zarur.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. O'zbekiston Respublikasi milliy statistika qo'mitasi
2. O'zbekiston Respublikasida Ayollar tadbirkorligini moliyaviy qo'llab-quvvatlash bo'yicha Kodeksni joriy etish Milliy nizomi. 15.07.2025 https://cbu.uz/upload/medialibrary/c25/s288i4t6aqb2ndgfkogxt36l3kxppedy/Nizon-We_fi-code_Uzbekiston.pdf
3. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Xotin-qizlarning tadbirkorligini yo'lga qo'yish va rivojlantirishni qo'llab-quvvatlashga oid qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida"gi PQ-122-son qarori. <https://lex.uz/ru/docs/6831817>
4. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Oila va xotin-qizlarni tizimli qo'llab-quvvatlashga doir ishlarni yanada jadallashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PF-87-sonli Farmoni. 07.03.2022 yil. <https://lex.uz/docs/5899498>
5. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Xotin-qizlarni kasb-hunar va tadbirkorlikka o'qitish tizimini takomillashtirishga doir qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida" Qarori. 22.07.2022
6. Колобова, А.Е. Женщины-предпринимательницы среднего и старшего возраста: штрихи к портрету / А. Е. Колобова // Женщина в российском обществе. - 2016. - № 1 (78). - С. 51-59.
7. Пиньковецкая, Ю.С. Женское предпринимательство в России и зарубежных странах: монография / Ю. С. Пиньковецкая; Министерство науки и высшего образования Российской Федерации, Федеральное государственное бюджетное образовательное учреждение высшего образования «Ульяновский государственный университет», Институт экономики и бизнеса, Кафедра экономического анализа и государственного управления. - Ульяновск: Ул-ГУ, 2020. - 169 с.
8. Уткина, Н.Ю. Объективные и субъективные факторы развития женского предпринимательства в России / Н. Ю. Уткина // Женщина в российском обществе. - 2017. - № 1 (82). - С. 17-27
9. Annaeva N.R. Ayollar tadbirkorligining genezisi, nazariyasi va amaliyoti (O'zbekiston misolida). Falsafa fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) dissertatsiyasi avtoreferati. Samarqand, 2018.
10. Aripov Oybek Abdullaevich. Kichik biznes va xususiy tadbirkorlikda ayollarning o'rni. "Iqtisodiyot va innovatsion texnologiyalar" ilmiy elektron jurnali. № 3, may-iyun, 2017 yil.
11. X. Abduramanov, Sh. Zokirov. Xotin-qizlarning tadbirkorlik va biznes faoliyatini qo'llab-quvvatlash bo'yicha xorij tajribasi. <https://cyberleninka.ru/article/n/xotin-izlarning-tadbirkorlik-va-biznes-faoliyatini-llab-uvvatlash-b-yicha-orizh-tazhribasi>
12. <https://gov.uz/oz/wcu/news/view/45163>
13. https://uza.uz/uz/posts/tadbirkor-ayol-associaciyasi-9-oyda-9-mingdan-ortiq-ayol-ish-bilan-taminlandi_535603?q=%2Fposts%2Ftadbirkor-ayol-associaciyasi-9-oyda-9-mingdan-ortiq-ayol-ish-bilan-taminlandi_53560316.01.2024 |
14. <https://www.undp.org/uz/uzbekistan/publications/ozbekistonda-ayollar-tadbirkorligi-tahlil-va-tavsiyalar>
15. <https://cbu.uz/upload/medialibrary/969/ky41zlbzj2sjn3if02l2kqbnsf7y4y0o/Markaziy-bank-Statistik-byulleteni-2023-yil-Noyabr.pdf> 85-bet

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2025. № 8

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.
Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>
